

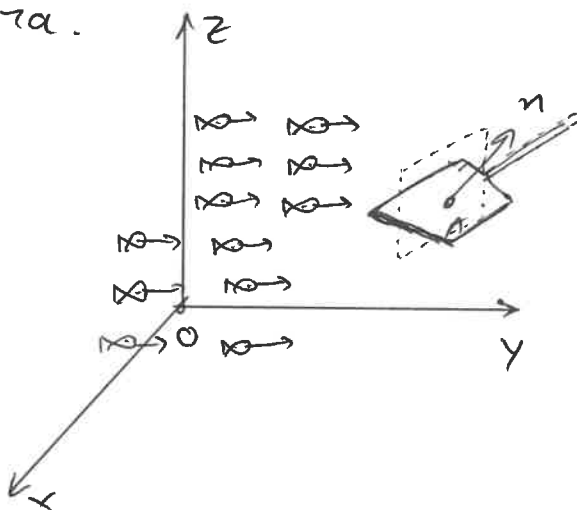
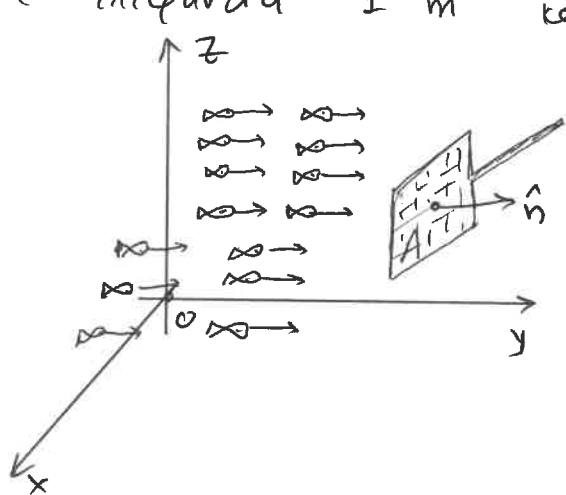
Ηλεκτρική Ροή

Για να κατανοήσουμε την έννοια της ροής ας φανταστούμε ότι μέσα σε δάλασσα υπάρχει μια πυκνότητα ψαριών $\rho \left(\frac{\# \text{ψαριών}}{\text{m}^3} \right)$

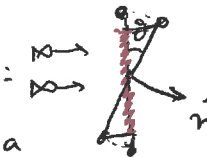
και ότι τα ψάρια αυτά κινούνται με ταχύτητα $\vec{v} \left(\frac{\text{m}}{\text{s}} \right)$. Τότε μπορούμε να ορίσουμε το διανυσματικό πεδίο $\vec{F} = \rho \cdot \vec{v}$,

το οποίο έχει μονάδες $|\vec{F}| = \left(\frac{\# \text{ψαρία}}{\text{m}^3} \right) \cdot \left(\frac{\text{m}}{\text{s}} \right) = \left(\frac{\# \text{ψαρία}}{\text{m}^2 \text{s}} \right)$

Μου δείχνει δηλαδή πόσα ψάρια διαπερνούν κάθε second μια επιφάνεια 1 m^2 κάθετα.

Αν βάλουμε μια ανοχτή εμβαδού A κάθετα σε ροή των ψαριών θα πιάσουμε ψάρια με ρυθμό: $|\vec{F}| \cdot |\vec{A}| = \left(\frac{\# \text{ψαρία}}{\text{m}^2 \text{s}} \right) \cdot (\text{m}^2) = \left(\frac{\# \text{ψαρία}}{\text{s}} \right)$

Αν βάλουμε την ανοχτή υπό γωνία θ : , τότε η επιφάνεια από την οποία περνούν κάθετα τα ψάρια θα έχει εμβαδό: $A \cos \theta \Rightarrow$ θα πιάνουμε ψάρια με ρυθμό:

$$|\vec{F}| |\vec{A}| \cos \theta = \vec{F} \cdot \vec{A}$$

Επομένως εάν ορίσουμε την επιφάνεια της ανίχνυσης -2- ως ένα διανυσματικό πεδίο $\vec{A} = |\vec{A}| \hat{n}$, όπου $\hat{n}$ μοναδιαίο διάνυσμα κάθετο στην επιφάνεια, τότε η ροή των φορτίων θα δίνεται από την σχέση:

$$\Phi = \vec{F} \cdot \vec{A}$$

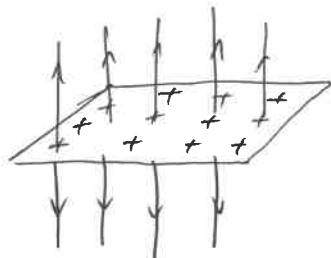
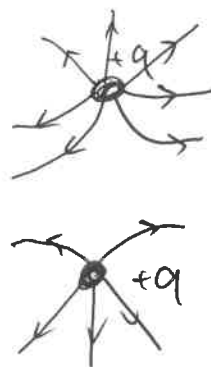
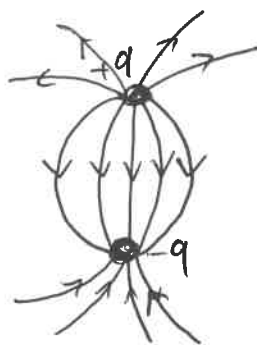
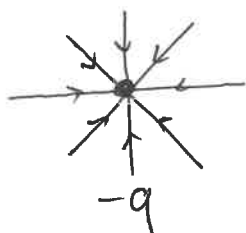
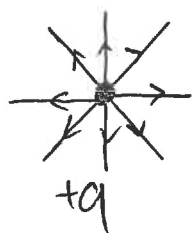
Αν $\vec{F} \parallel \vec{A}$ μέγιστη αριθμός φορτίων

Αν $\vec{F} \perp \vec{A}$ κανένα φορτίο (τηλεμετρική ροή).

Δυναμικές Γραφτές Ηλεκτρικού πεδίου

Δυναμικές γραφτές ηλεκτρικού πεδίου είναι οι γραφτές στις οποίες το άνωμα της έντασης του ηλεκτρικού πεδίου $\vec{E}$ είναι εφαπτόμενο.

- Η πυκνότητα των γραμμών $\sim |\vec{E}|$ (μέτρο του πεδίου)
- Οι δυναμικές γραφτές ξεκινούν από θετικό και καταλήγουν σε αρνητικό.

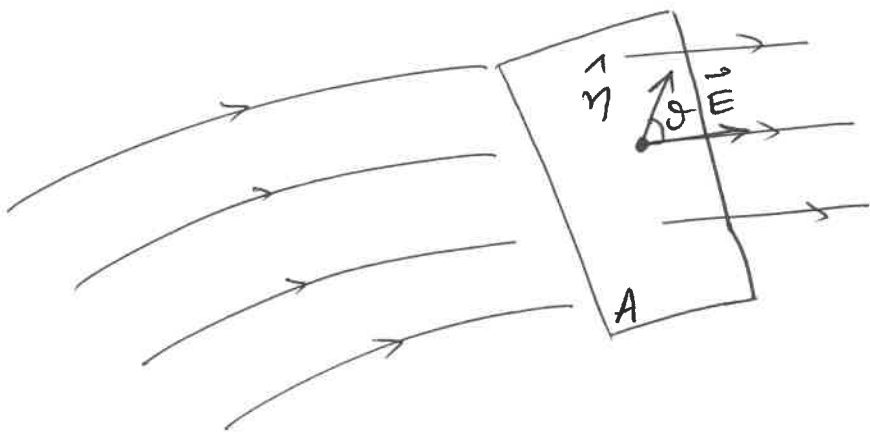
ΠΡΟΣΟΧΗ: Σε αυτή την εικόνα ορίζεται ότι $|\vec{E}| =$ αριθμός δυναμικών γραμμών που διαπερνούν την μονάδα επιφάνειας κάθετως.

Επομένως μπορούμε να ορίσουμε και για το ηλεκτικό -3-
 πεδίο $\vec{E}$ την ηλεκτρική ροή διαμέσου μιας επιφάνειας
 στοιχειώδους $d\vec{a}$ ως: $d\Phi_E = \vec{E} \cdot d\vec{a} = |\vec{E}| |d\vec{a}| \cos \theta$
 και που δείχνει το πλήθος των ^{δυναμικών} γραμμών που διαπερνούν
 την επιφάνεια αυτή.

* { Ηλεκτρική ροή σε μια επιφάνεια = αριθμός }
 * { των γραμμών του πεδίου που τέμνονται από την }
 επιφάνεια }

ή
 * { Το ηλ. πεδίο = αριθμός δυν. γραμμών / μονάδα επιφάνειας } *

Για ομαία επιφάνεια έχουμε:

$$\vec{E}$$

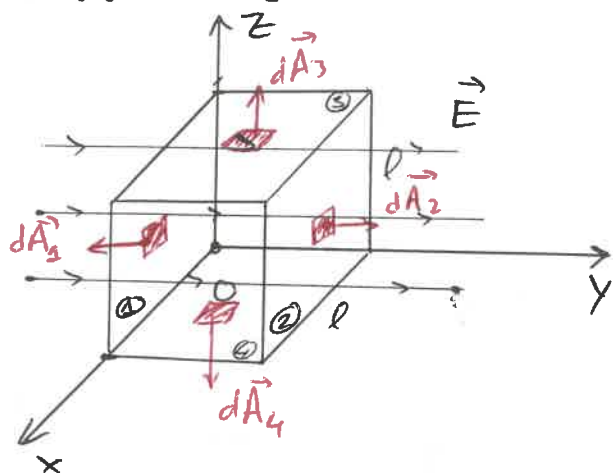
$$\Phi_E = \iint_A \vec{E} \cdot d\vec{a}$$

, Ροή ηλεκτρικού πεδίου για
 οποιαδήποτε επιφάνεια.

ή (λόσοι δυναμικές γραμμές περνούν την
 επιφάνεια)

Παράδειγμα: Δίνεται ομογενές ηλεκτρικό πεδίο $\vec{E} = E_y \hat{y}$.

Να βρείτε τη ροή Φ_E , από κάθε μια πλευρά του κύβου πλευράς l του σχήματος.

Σχόλιο: Σε κλειστά σχήματα (όγκους) το διάνυσμα της ηλεκτρικής διαρροής προς τα έξω.

Απάντηση:

Πλευρά 1: $d\Phi_E = \vec{E} \cdot d\vec{A}_1 = E_y \hat{y} \cdot dx dz (-\hat{y})$
 $= E_y dx dz \hat{y} \cdot (-\hat{y})$
 $= -E_y dx dz$

$\Rightarrow \Phi_{1E} = \int_0^l \int_0^l -E_y dx dz = -E_y l^2$

Πλευρά 2: $d\Phi_E = \vec{E} \cdot d\vec{A}_2 = E_y \hat{y} \cdot dx dz \hat{y}$
 $= E_y dx dz$

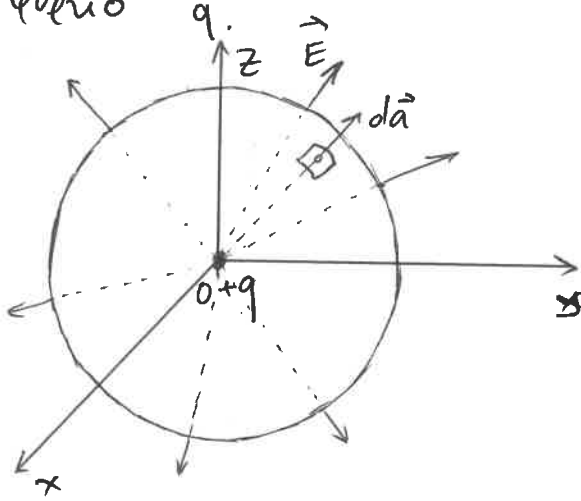
$\Rightarrow \Phi_{2E} = \int_0^l \int_0^l +E_y dx dz = E_y l^2$

Πλευρά 3: $d\Phi_E = \vec{E} \cdot d\vec{A}_3 = E_y \hat{y} \cdot dx dy \hat{z} = E_y dx dy \hat{y} \cdot \hat{z}$

$= 0$

Ομοίως θα όδης ως άδην. $\Phi_{4E} = \Phi_1 + \Phi_2 + \dots = 0$ κλειστό
εμβαδόν
πάντα 0

Παράδειγμα: Να υπολογίσετε την ηλεκτρική ροή διαφύσου -5- σφαίρας ακτίνας R , στο κέντρο της οποίας βρίσκεται σημειακό φορτίο q .

Απάντηση:

Από τον νόμο Coulomb γνωρίζουμε ότι το ηλεκτρικό πεδίο που δημιουργεί φορτίο q συν αρχή των αξόνων είναι:

$$\vec{E} = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{q}{r^2} \hat{r}, \text{ σε κάθε σημείο του χώρου.}$$

Το εμβαδό στοιχειώδους επιφάνειας πάνω στη σφαίρα είναι:

$$d\vec{a} = R^2 \sin\theta d\theta d\varphi \hat{r}$$

Επομένως η στοιχειώδης ροή είναι: $d\phi = \vec{E} \cdot d\vec{a}$

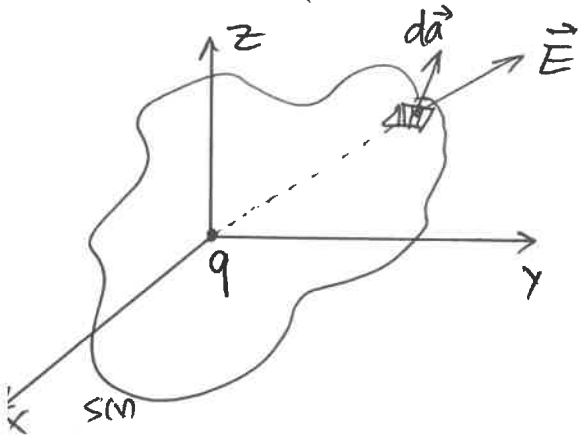
$$= \frac{q}{4\pi\epsilon_0} \frac{1}{R^2} \hat{r} \cdot R^2 \sin\theta d\theta d\varphi \hat{r}$$

$$\Rightarrow d\phi = \frac{q}{4\pi\epsilon_0} \frac{1}{R^2} R^2 \sin\theta d\theta d\varphi$$

$$\Rightarrow \Phi_{\text{ολ}} = \oint_{\text{σφ}} \vec{E} \cdot d\vec{a} = \int_0^{\pi} \int_0^{2\pi} \frac{q}{4\pi\epsilon_0} \sin\theta d\theta d\varphi = \frac{q}{4\pi\epsilon_0} \cdot 4\pi = \frac{q}{\epsilon_0}$$

$$\Rightarrow \boxed{\Phi_{\text{ολ}} = \frac{q}{\epsilon_0}}$$

Παρατήρηση: Ας κάνουμε τον ίδιο υπολογισμό για καεριο συν αξι των αξόνων q , το οποίο θα βρίσκεται εντός τυχαίας νοητής επιφάνειας.

Ομοίως $\vec{E} = \frac{q}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{1}{r^2} \hat{r}$

Προκειμένου να υπολογίσουμε την ροή $\Phi = \oint_{SCN} \vec{E} \cdot d\vec{a}$ πρέπει να διαλέξουμε ένα σύστημα συντεταγμένων να περιγράψουμε το στοιχειώδες τμήμα επιφάνειας. Λόγω σφαιρικής συμμετρίας του $\vec{E}$ διαλέγουμε σφαιρικές.

$$d\vec{a} = r^2 \sin\theta d\theta d\varphi \hat{r} + r \sin\theta dr d\varphi \hat{\theta} + r d\theta dr \hat{\varphi}$$

τότε: $\vec{E} \cdot d\vec{a} = \left(\frac{q}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{1}{r^2} \hat{r} \right) \cdot \left(r^2 \sin\theta d\theta d\varphi \hat{r} + r \sin\theta dr d\varphi \hat{\theta} + r d\theta dr \hat{\varphi} \right)$

$$= \frac{q}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{1}{r^2} r^2 \sin\theta d\theta d\varphi, \text{ αφού } \begin{cases} \hat{r} \cdot \hat{r} = 1 \\ \hat{r} \cdot \hat{\theta} = 0 \\ \hat{r} \cdot \hat{\varphi} = 0 \end{cases}$$

Επομένως: $\Phi = \oint_{SCN} \vec{E} \cdot d\vec{a} = \int_0^\pi \int_0^{2\pi} \frac{q}{4\pi\epsilon_0} \sin\theta d\theta d\varphi = \frac{q}{\epsilon_0} \cdot 1 \cdot 1$

Λογικό, αφού το ίδιο νόηδος διακριτών βγαίνει ανεξαρτήτως επιφάνειας

Νόμος του Gauss

- 7 -

$$\oint_{S(V)} \vec{E} \cdot d\vec{a} = \frac{Q_{\text{εγκλ.}}}{\epsilon_0}$$

Όπου: $S(V) \equiv$ Επιφάνεια S που περιέχει όγκο V

$Q_{\text{εγκλ.}} \equiv$ Το συνολικό φορτίο που βρίσκεται εγκλεισμένο στον όγκο που περιέχει η επιφάνεια.

** Ο Νόμος του Gauss χρησιμοποιείται για να βρούμε το ηλεκτρικό πεδίο $\vec{E}$ από κατανομές φορτίου, όταν υπάρχει κάποια συμμετρία στο σύστημα. ******

Εφαρμογές Νόμου Gauss

ΣΟΣ

Για να χρησιμοποιήσουμε το Ν. Gauss εφαρμόσαμε ως εξής:

Βήμα 1: Εντονίζουμε εάν υπάρχει συμμετρία στη κατανομή και διαλέγουμε με βάση τη συμμετρία μια κατάλληλη βοηθητική επιφάνεια, η οποία καλείται επιφάνεια Gauss.

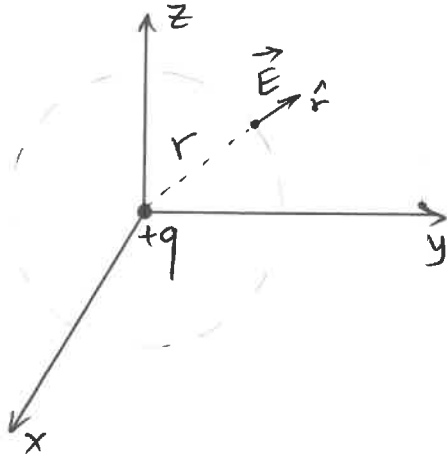
Βήμα 2: Από Ν. Gauss με άγνωστο το μέγεθος $|\vec{E}|$

παίρνουμε: $\oint_{S(V)} \vec{E} \cdot d\vec{a} = |\vec{E}| \cdot A = q/\epsilon_0$
↳ εμβαδόν επιφάνειας Gauss

Βήμα 3: Λύνουμε ως προς $|\vec{E}| = \dots$

Εφαρμογή 1: Να δείτε χρησιμοποιώντας τον Ν. Gauss -8-

το ηλεκτρικό πεδίο που δημιουργεί σημειακό φορτίο.

Αφού στο πρόβλημα υπάρχει σφαιρική συμμετρία διαλέγουμε μια σφαίρα ως επιφάνεια Gauss, ακτίνας r .

Έτσι υποδιόμαστε ότι $\vec{E} = |E| \hat{r}$, $d\vec{a} = r^2 \sin\theta d\theta d\phi$.

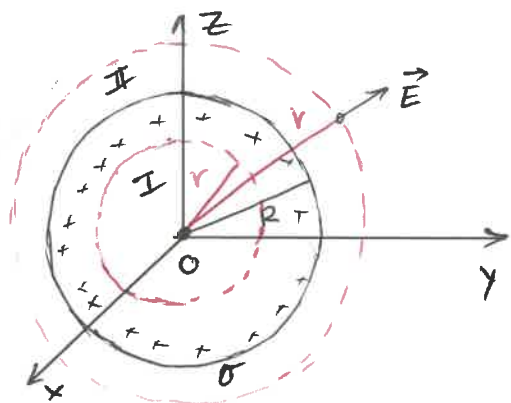
$$\text{Άρα το } \oint_{\text{env}} \vec{E} \cdot d\vec{a} = \underbrace{(|E|)}_{\text{μίσο}} \cdot \underbrace{(4\pi r^2)}_{\substack{\text{εμβατό} \\ \text{επιφάνειας} \\ \text{σφαίρας}}} = \frac{q}{\epsilon_0}$$

$$\Rightarrow |E| = \frac{q}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{1}{r^2}, \text{ το μίσο του ηλεκτρικού πεδίου}$$

$$\text{και άρα } \vec{E} = \frac{q}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{1}{r^2} \hat{r}$$

Εφαρμογή 2: Να βρούμε το $\vec{E}$ από επιφανειακή κατανομή σ φορτίου σε σφαίρα ακτίνας R .

Απάντηση: Εδώ υπάρχει σφαιρική συμμετρία, οπότε θα χρησιμοποιήσουμε σφαιρική νοητή επιφάνεια Gauss. Το $\vec{E} = |\vec{E}| \hat{r}$. Έχουμε δύο περιοχές που πρέπει να εξεταστούμε τον Ν. Gauss για να βρούμε το $\vec{E}$.

Περιοχή Ι:
(Μέσα)

$$\oint_{\text{Gauss}} \vec{E} \cdot d\vec{a} = \frac{Q_{\text{εγκλ.}}}{\epsilon_0}$$

$$\Rightarrow |\vec{E}| \cdot 4\pi r^2 = 0, \quad \text{Δεν έχουμε φορτία μέσα στη σφαιρική επιφάνεια Gauss}$$

$$\Rightarrow \vec{E} = 0, \quad 0 < r < R$$

Περιοχή ΙΙ:
(Έξω)

$$\oint_{\text{Gauss}} \vec{E} \cdot d\vec{a} = \frac{Q_{\text{εγκλ.}}}{\epsilon_0}$$

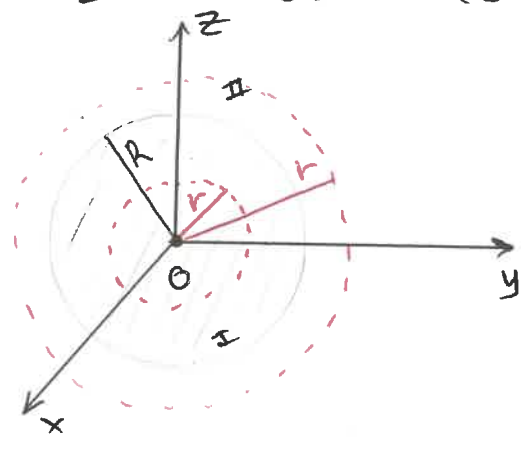
$$\Rightarrow |\vec{E}| \cdot 4\pi r^2 = \frac{\sigma \cdot 4\pi R^2}{\epsilon_0}$$

$$\Rightarrow |\vec{E}| = \frac{\sigma R^2}{\epsilon_0} \cdot \frac{1}{r^2}$$

Συνολικά:

$$\vec{E} = \begin{cases} 0, & 0 < r < R \\ \frac{\sigma R^2}{\epsilon_0} \cdot \frac{1}{r^2} \hat{r}, & r > R. \end{cases}$$

Εφαρμογή 3: Σφαίρα ακτίνας R φέρει ομοιόμορφα κατανεμημένο φορτίο Q . Να υπολογιστεί το $\vec{E}$ σε όλο το χώρο.

Αρα έχουμε χωρική κατανομή ομοιόμορφη: $\rho = \frac{Q}{\frac{4}{3}\pi R^3}$

Απάντηση: Θα εφαρμόσουμε τον Ν. Gauss για και έξω από τη σφαίρα χρησιμοποιώντας νομική σφαιρική επιφάνεια.

Περιοχή II:
(Έξω)

$$\oiint_{\text{scm}} \vec{E} \cdot d\vec{a} = \frac{Q_{\text{εμπ}}}{\epsilon_0}$$
$$\Rightarrow |\vec{E}| \cdot 4\pi r^2 = \frac{Q}{\epsilon_0}$$
$$\Rightarrow |\vec{E}| = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{1}{r^2}$$
$$\Rightarrow \vec{E} = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{1}{r^2} \hat{r}, \quad r > R.$$

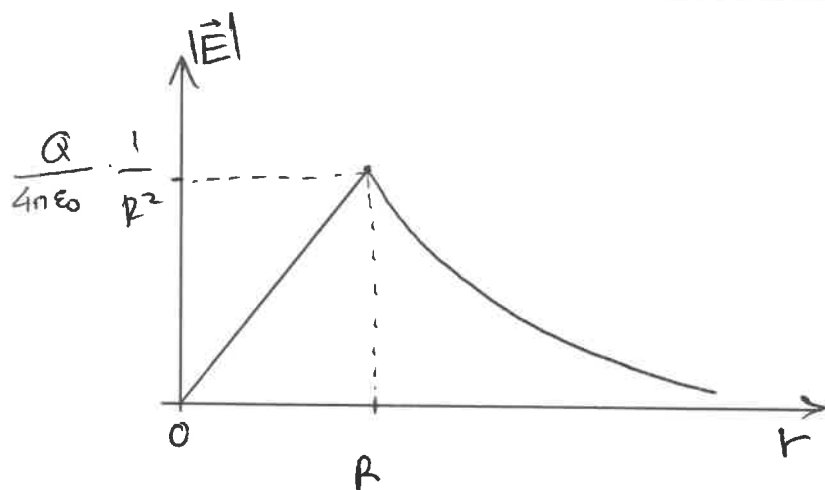
Περιοχή I:
(Μέσα)

$$\oiint_{\text{scm}} \vec{E} \cdot d\vec{a} = \frac{Q_{\text{εμπ}}}{\epsilon_0}$$
$$\Rightarrow |\vec{E}| \cdot 4\pi r^2 = \frac{\rho \cdot \frac{4}{3}\pi r^3}{\epsilon_0}$$
$$\Rightarrow |\vec{E}| \cdot 4\pi r^2 = \frac{\frac{Q}{\frac{4}{3}\pi R^3} \cdot \frac{4}{3}\pi r^3}{\epsilon_0}$$
$$\Rightarrow |\vec{E}| = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{r}{R^3} \Rightarrow \vec{E} = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{r}{R^3} \hat{r}, \quad 0 < r < R$$

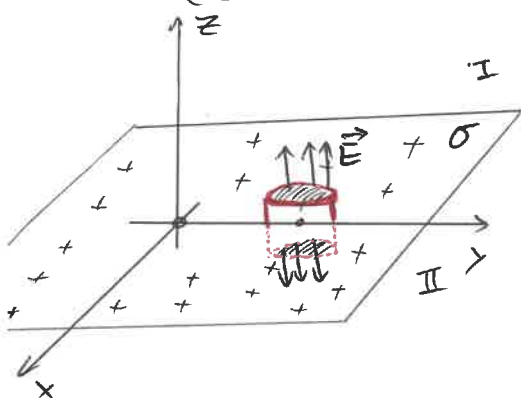
Συνεπώς:

$$\vec{E} = \begin{cases} \frac{Q}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{r}{R^3} \hat{r} & , 0 \leq r \leq R \\ \frac{Q}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{1}{r^2} \hat{r} & , r \geq R. \end{cases}$$

-11-

Εφαρμογή 4: Να βρείτε το πεδίο $\vec{E}$ σε όλο το χώρο που δημιουργείται από άπειρη επιφάνεια με ομοιόμορφη κατανομή.

Ανάλυση: Έχουμε δύο περιοχές πάνω και κάτω από την επιφάνεια:

Από αυτήν είναι το $\vec{E} = |E| \hat{z}$ πάνω και $\vec{E} = -|E| \hat{z}$ κάτω.

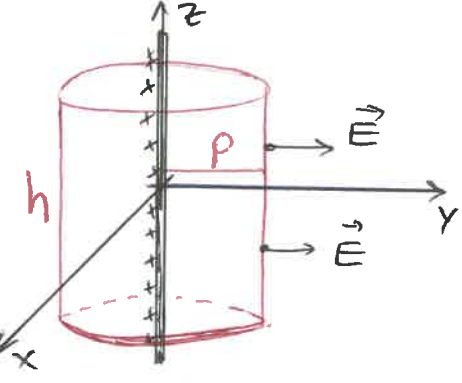
Εφαρμόζουμε το Ν. Γαους, για τον κύβινδρο ^{ακτίνας ρ} του σχήματος.

$$\oint_{\Sigma} \vec{E} \cdot d\vec{a} = \frac{Q_{\text{enc}}}{\epsilon_0} \Rightarrow \underbrace{|E| \cdot \pi \rho^2}_{\text{πάνω εon}} + \underbrace{|E| \pi \rho^2}_{\text{κάτω εon}} = \frac{\sigma \cdot \pi \rho^2}{\epsilon_0}$$

$$\Rightarrow |E| = \frac{\sigma}{2\epsilon_0}$$

$$\Rightarrow \vec{E} = \begin{cases} \frac{\sigma}{2\epsilon_0} \hat{z} & , z > 0 \\ -\frac{\sigma}{2\epsilon_0} \hat{z} & , z < 0 \end{cases}$$

Εφαρμογή 5: Να βρείτε το μακροπρόθεσμο πεδίο $\vec{E}$ που δημιουργείται από άπειρο φορτισμένο σύρμα γραμμικής πυκνότητας λ .

Απόδειξη:

Από συμμετρία κυλινδρική που υπάρχει στο πρόβλημα, διαλέγουμε κύλινδρο ως επιφάνεια Gauss ακτίνας ρ , ύψους h .

Οπότε:

$$\oiint_{S_{\text{cyl}}} \vec{E} \cdot d\vec{a} = \frac{Q_{\text{enc}}}{\epsilon_0}$$

$$\Rightarrow |\vec{E}| \cdot 2\pi\rho h = \frac{\lambda \cdot h}{\epsilon_0}$$

$$\Rightarrow |\vec{E}| = \frac{\lambda}{2\pi\rho\epsilon_0}$$

* Οι δάσεις έχουν ροή 0 αφού $\vec{E} \perp \hat{n}$ στις βάσεις.
(πάνω και κάτω)

$$\Rightarrow \boxed{\vec{E} = \frac{\lambda}{2\pi\epsilon_0} \cdot \frac{1}{\rho} \hat{\rho}}$$